

27.9.2023

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2023

PERUSTIEDOT

Kunta: Raahе

Kunnan yhteyshenkilön tiedot

- Nimi: Päivi Määttä
- Sähköpostiosoite: paivi.maatta@raahe.fi
- Puhelinnumero: 044 439 3230

HAKEMUS

A. Haettava summa, €: 4 000 000 €

B. Mikäli kunta on saanut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2022, niin sen käyttötarkoitus: --

C. Kunnan yksilöidyt talousvaikeudet, joihin haetaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sekä perustelut, jotka osoittavat em. vaikeudet poikkeuksellisiksi tai tilapäisiksi. Lisäksi yksilöitynä talousvaikutusten ajankohta ja euromääräinen vaikutus kunnan talouteen.

1. Investoinnit, lainamäärän ja rahoitusmenojen kasvu:

Kaupunki on joutunut sisäilmaongelmien vuoksi investoimaan kolmeen suureen koulukeskukseen perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttöön vuosien 2018–2022 aikana yhteensä noin 35,0 milj. eurolla. Investoinnit on rahoitettu lainalla. Velkamäärä on pysytellyt korkeana ja se oli vuoden 2022 tilinpäätöksessä 165,4 milj. euroa. Asukaskohtainen velkamäärä oli 6 870 euroa, joka on kaksinkertainen Manner-Suomen keskimääräiseen lukuun (3 377 €/as.) nähden. Raahen kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus-% oli 100,5, kun Suomen keskimääräinen prosentti oli 56,5.

Nopean korkojen nousun myötä velanhoitokustannukset ovat nousseet niin, että vuonna 2023 niiden arvioidaan olevan noin 2,5 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2022 ja 1,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 talousarviossa ennakoitiin. Vuonna 2024 niiden arvioidaan olevan noin 3,9 milj. euron luokkaa.

2. Asukasluvun ja työttömyysasteen kehitys / elinvoimapanostukset:

Raahen kaupungin asukasmäärä on laskenut vuodesta 2013 vuoteen 2022 yhteensä 1 586 henkilöllä. Raahen kaupungin työpaikkaomavaraisuus on 116 prosentin luokkaa. Tästä huolimatta Raahen työttömyysaste on vuosina 2019–2022 pysytellyt 11–13 prosentin välillä, lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin se oli lähes 16 prosenttia.

Yhtenä Raahen kaupungin isoista haasteista on ollut se, että eri toimenpiteistä huolimatta väkiluku vähenee edelleen. Tämä heijastuu negatiivisesti kaupungin taloudelliseen tilanteeseen. Tästä huolimatta Raahen kaupunki ei ole jäänyt toimeettomaksi, vaan Raahen tekee aktiivista elinvoimatyötä ja pyrkii omilla toimenpiteillään lisäämään alueen elinvoimaa ja menestymismahdollisuuksia. Raahen kaupungin tekemät toimenpiteet eivät yksin vaikuta elinvoiman kehittymiseen, vaan elinvoiman kehittyminen on kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä työtä, jota tehdään laajoissa verkostoissa. Raahessa ja seutukunnassa on tällä hetkellä valmistelussa useita vihreän siirtymän hankkeita. Raahen Sataman isosta hankesalkusta ensimmäinen vaihe on toteutumassa vuoden 2024 aikana ja jatkohankkeet toteutetaan vuosikymmenen loppuun mennessä. Kaupunki on strategiassaan sitoutunut periaatepäättöksellään tukemaan hankkeiden toteuttamista. Hankkeista ei ole kuitenkaan tällä hetkellä investointipäätöksiä, mutta niitä on tehtävä ensimmäisen vaiheen osalta jo kuluvana vuonna.

Yhdessä toimijoiden kanssa on tehty mm. seuraavia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat elinvoiman kehittymistä:

Uudet investoinnit ja vihreä siirtymä

- Merituulivoimatoimijoiden kanssa käytävää vuoropuhelua ja yhteistyötä on tiivistetty.
- Raahen on tullut vuoden 2023 kuluessa useita aurinkovoimatoimijoita ja kiinnostus aurinkovoiman rakentamiseen Raahen alueelle on edelleen merkittävää.
- Potentiaalisten teollisten investoreiden kanssa on jatkettu invest in -yhteistyötä.
- SSAB:n HYBRIT-hankkeen nopeuttamisen myötä on yhteistyötä SSAB:n kanssa lisätty (mm. asemakaava, 400 kV:n sähkölinja, vihreän vedyn tuotantolaitos).
- Fortum on käynnistänyt yhdessä SSAB:n kanssa lähes 700 MW:n vihreän vedyn tuotantolaitoksen teknistaloudellisen selvityksen, jossa myös kaupunki on aktiivisesti mukana.
- Yhteistyössä Raahen Satama Oy:n kanssa on viety sataman merituulivoimahubiin ja e-polttoaineisiin liittyviä kehittämishankkeita eteenpäin.

Verkostoyhteistyö

- Raahen kaupunki (organisoijana Raahen seudun kehitys) on edelleen vahvasti mukana niin kansallisessa kuin maakunnallisessa vihreän siirtymän ekosysteemien rakentamistyössä:
  - Raahen seudun kehitys koordinoi kansallista vetyverkostoa, jossa on mukana yli 50 toimijaa.
  - Raahen seudun kehitys on jatkanut myös Pohjois-Pohjanmaan vety-yhteistyön koordinoimista.
  - Raahen seudun kehitys on jättänyt rahoittajalle maakunnallisen vihreän siirtymän kehittämishankkeen rahoitushakemuksen.
- Kaupungin elinvoimatoimikunta on tiivistänyt yhteistyötä paikallisten elinkeinoelämän edustajien kanssa tavoitteena yritystoiminnan toimintaedellytysten parantaminen ja uusien yritysten saaminen alueelle.
- Raahen kaupungin sisäistä yhteistyötä on jatkettu strategisen maankäytön työryhmän toiminnan puitteissa.
- Seudullisen elinvoimastrategian laadinta on käynnistymässä ja se on aikataulutettu syksyille 2023.

Kaupunkikeskustan ja kaupallisten palveluiden kehittäminen

- Raahen keskustaan avatun Praati-monipalvelupisteen toimintaa on jatkettu ja kehitetty tavoitteena tuoda keskustaan ihmisiä elävöittämään kaupunkikuvaa.
- Arinan kanssa on jatkettu tiivistä yhteistyötä keskustan kupeessa olevan Mettalanmäen

Prisma-investoinnin osalta.

- Raahen liikekeskustan uusi asemakaava on hyväksytty valtuustossa keväällä 2023. Tämä mahdollistaa liikekeskustan jatkokehittämisen.

Osaavan työvoiman varmistaminen

- Raahen seudun työllisyyden kuntakokeilun toimintaa on edelleen kehitetty.
- TE2024-uudistuksen valmistelu on edennyt, ja Raahesta on tulossa Pohjois-Pohjanmaan eteläisen alueen vastuukunta.
- Osaavan työvoiman varmistamiseksi Raahen on kehittänyt toisen asteen ammatillista koulutusta tarjoavan Koulutuskeskus Brahen (kuntayhtymä, jossa pääomistaja on Raahen kaupunki) kanssa kansallisestikin tunnustettua monikampus-mallia, jossa alueelle tuodaan AMK-koulutusta toisen asteen oppilaitoksen tiloihin. Pääyhteistyökumppanina on KAMK. Raahen kaupunki maksaa vuosittain tästä koulutuksesta 0,7–0,8 milj. euroa. Raahen on saatu tätä kautta palautettua AMK-koulutusta (päiväopetus ja monimuoto-opetus). Yhteistyön keskeisenä tavoitteena on vastata elinkeinoelämän muuttuviin työvoiman tarpeisiin ja saada pysyviä asukkaita sijoittumaan kuntaan.

3. Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen kustannusten kasvu vuonna 2022: Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän lisälasku vuoden 2022 menoihin oli noin 3,9 milj. euroa, joka maksettiin vuonna 2023. Myös Ylivieskan kaupungilta tuli noin 0,4 milj. euron lisälasku Jokilaaksojen Pelastuslaitoksen vuoden 2022 kustannuksiin. Kustannukset kirjattiin vuoden 2022 tilinpitoon, mutta rahoitusmenot kohdistuvat vuodelle 2023.

Kuntien päätöksellä sote-palveluja tuottanut hyvinvointikuntayhtymä on päätetty purkaa toimintojen siirtyessä hyvinvointialueelle. Raahen kaupungin osalta tämä tarkoittaa arviolta reilun 1,0 milj. euron purkutappion kirjaamista vuodelle 2023.

4. Muita tekijöitä, joiden kustannukset ovat nousseet poikkeuksellisen paljon

- Kunta-alan palkkaratkaisu sopimuskaudella 1.5.2022 – 30.4.2025 nostaa vuonna 2023 keskimäärin 3,05 prosenttia ja vuonna 2024 keskimäärin 3,11 prosenttia henkilöstömenoja. Raahen kaupungilla tämä tarkoittaa vuonna 2023 noin 1,4 milj. euron menolisäystä.
- Sähkön korkeat hinnat näkyvät kustannuksissa. Vuoden 2023 talousarviossa kohonneisiin energiakustannuksiin jouduttiin varaamaan 0,45 milj. euroa edellisvuotta enemmän, mikä näyttää olevan oikean suuntainen arvio.
- Energian saatavuuteen ja kriittisen infrastruktuurin toiminnan turvaamiseen liittyen joudumme investoimaan vuonna 2024 yhteensä 50 000 eurolla varavirtakoneisiin ja sähkönsyöttömahdollisuuksien parantamiseen. Lisäksi polttonesteiden jakelun turvaamiseksi joudumme investoimaan uusiin säiliöihin ja jakelukenttään noin 0,2 milj. eurolla.
- Perusopetuksen kustannukset ovat kasvaneet noin 1,1 milj. eurolla: muilta kunnilta ja muissa oppilaitoksissa opettavien kustannusten nousu noin 0,4 milj. euroa. Tässä ryhmässä on huostaanotetut ja muualle sijoitetut lapset sekä lapset, jotka erityisestä syystä eivät voi opiskella kouluissamme. Haastavasti käyttäytyvien lasten pienryhmän, kahden erityisryhmän ja tukiluokan perustamiset ovat olleet välttämättömiä, ja näiden kustannusvaikutus noin 0,5 milj. euroa. Kuljetuskustannusten nousu noin 0,2 milj. eurolla, mikä johtuu hintojen korotuksista ja siitä, että Elyn lakkauttamien linjojen jälkeen on tarvittu uudet ostolinjat.
- Varhaiskasvatuksen kustannukset ovat nousseet noin 0,3 milj. eurolla, kun haastavasti käyttäytyvien lasten ja erityisen tuen tarpeen vuoksi on jouduttu palkkaamaan lisähenkilöstöä.

D. Kunnan omat toimenpiteet poikkeuksellisen tai tilapäisen taloudellisen tilan korjaamiseksi (esim.: veroprosentti, taksat, lainoitus tai menosäästöt):

1. Jo toteutetut toimenpiteet

- Vuoden 2023 talousarvioon sisältyy tasapainottamisohjelma, jonka vuosittainen tulosvaikutus on + 1,3 milj. euroa (liite 1). Tasapainottamisohjelmaan sisältyvä kiinteistöveroprosenttien nostaminen tehtiin vuodelle 2023 (tulosvaikutus + 0,9 milj. euroa). Sijoitusten tuottoja nostettiin 0,5 milj. eurolla ja samalla päätettiin nostaa vuotuiset, yhteensä 1,5 milj. euron sijoitustuotot salkusta pienentämään lainannostotarvetta.
- Tuloveroprosenttia nostettiin 0,25 prosenttiyksiköllä vuodelle 2021, mikä lisäsi verotuloa noin 1,0 milj. eurolla vuoden 2021 tasossa.
- Edellinen tasapainottamisohjelma oli vuosille 2020-2024, jonka tavoitteena oli kumulatiivinen 10,3 milj. euron säästö. Ohjelma toteutui vain osittain vuoteen 2022 mennessä, koska palveluverkkoratkaisuja ei tehty. Tämän vuoksi jouduttiin tekemään uusi ohjelma vuodelle 2023, jonka riittämättömyyden vuoksi sitä tultaneen päivittämään vuoden 2024 talousarvion yhteydessä ottamalla mukaan palveluverkkoratkaisut. Kaupunki on teettänyt ulkopuolisella taholla arvion kaupungin taloudellisesta tilannekuvasta 10 vuoden ajanjaksolle sekä palveluverkkoselvityksen.
- Konsernirakennetta on tiivistetty: Uimahallisäätiö on purettu vuonna 2020 ja siirretty kaupungin toiminnaksi, Vihannin Lämpö Oy on fuusioitu Raahen Energian Oy:hyn vuonna 2020 ja Liikuntahalli Oy:n on yhtiönä purettu ja toiminta ja omaisuus siirretty kaupungille keväällä 2023. Uimahallisäätiö ja Liikuntahalli olivat pääosin kaupungin rahoituksen varassa.
- Kaupunki on myynyt omistamalleen Raahen Satama Oy:lle omaisuutta vuonna 2021, mistä kaupungille syntyi 9,3 milj. euron myyntivoitot. Vuoden 2022 tilinpäätökseen jääneen 14,8 milj. euron ylijäämästä suurin osa on ko. myyntivoiton ansiota.
- Kaupunki on pyrkinyt luopumaan tyhjiillään olevista kiinteistöistään tai hankkimaan niihin vuokralaiset.
- Aiemmin tehtyinä toimenpiteinä on vuoden 2018 alusta voimaan tullut hallinto-organisaatorakenteen uudistus, jolloin neljä lautakuntaa lakkautettiin. Vuoden 2020 alusta lukien organisaatorakennetta uudistettiin niin, että aiemmin samaan asiakokonaisuuteen liittyviä hajallaan olleita toimintoja keskitettiin saman hallinnon alle. Näillä saatiin tehokkuuden kautta säästöjä.
- Kaupunki on panostanut vuonna 2023 henkilöstön työhyvinvointiin tavoitteena terveysperusteisten poissaolojen vähentäminen 10 prosentilla. Otettiin käyttöön laajennettu työterveyshuolto, työsuhdetukipöytä, viikkoliikunta, henkilöstön kesäpäivä sekä varattiin rahaa kehittämisen. Toimenpiteet lisäsivät menoja yhteensä noin 0,4 milj. euroa. Näitä esitetään myös vuoden 2024 – 2026 taloussuunnitelmaan. Ajalla 1.1 – 31.7.2023 välisenä aikana poissaolot olivat vähentyneet 1,3 päivällä henkilöä kohden, joten lisäpanostus on saavuttanut asetetut tavoitteet ainakin tällä lyhyellä tarkastelujaksolla.
- Vuoden 2022 alusta lukien liikuntapalvelut on yhdistetty samaan organisaatiokokonaisuuteen aikaisemman sekavan ja epäselvän organisaatorakenteen selkeyttämiseksi ja toimintojen tehostamiseksi.
- Kaupunki on toteuttanut ja toteuttaa jatkossakin energiansäästöinvestointeja useilla sadoilla tuhansilla euroilla vuosittain. Kohteesta riippuen näiden investointien takaisinmaksuajat vaihtelevat 3-7 vuoden välillä.

2. Tulossa olevat ja päätetyt toimenpiteet

- Kaupunginhallituksen antaman vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 suunnitelmien budjettiraamin mukaan kaupungin velkamäärän tulee pienentyä keskimäärin 6,0 milj. eurolla vuosittain. Tämä vaatii nykyisen tasapainottamisohjelman tarkastelua ja taloutta vahvistavien, uusien toimenpiteiden (mm. palveluverkko) ottamista ohjelmaan. Kaupunki on teettänyt ulkopuolisella toimijalla selvityksen palveluverkosta sekä kunnan taloudellisesta tilannekuvasta 10 vuoden aikajänteelle. Tulemme käsittelemään koulu- ja päiväkotiverkkoon liittyvät ratkaisut talousarviokäsittelyn yhteydessä ja tehdyn selvityksen mukaan niiden ottaminen mukaan tasapainottamisohjelmaan on välttämätöntä.
- Tulo- ja kiinteistöveroprosenttien tarkastelu ja niiden mahdollinen nostaminen. Näistä päätetään talousarviokäsittelyn edetessä.

- Investointiohjelman karsiminen minimiin taloussuunnitelmakaudella, vaikka kiinteistöjen ja infran korjaustarvetta on paljon. Liikuntahallissa on todettu sisäilmaongelmia, minkä vuoksi on käynnistetty uuden monitoimihallin suunnittelu ja se etenee kohti rakentamista. Monitoimihallin arvioidut rakentamiskustannukset ovat nousseet 8 milj. eurosta 11 milj. euroon, joista 750 000 kohdistuu vuodelle 2023 ja loput vuosille 2024 ja 2025.
- Myös käyttötaloutta tullaa tarkastelemaan kriittisesti.
- TE2024-uudistuksen valmistelu vaatii resurssien lisäämistä jo vuodelle 2024.

E. Muut huomiot ja lisätiedot:

Kohonneiden päällystys- ja konekustannusten sekä suurten rakennusinvestointien vuoksi olemassa olevaa infran korjausvelkaa ei ole kyetty pienentämään euromääräisesti noin 11 miljoonasta eurosta, vaikka toimenpiteitä on tehty noin 0,5 miljoonan euron vuositahdilla. Vuodesta 2020 maanrakennuskustannusindeksi on noussut 100:sta 137,1:een. Ilmastonmuutos aiheuttaa kunnossapidolle haasteita ja on lisännyt liukkaudentorjuntatarpeita lähivuosina ja tämä näkyy kohonneina materiaalikustannuksina. Samalla keliolosuhteiden muutokset rapauttavat päällysteitä entisestään kiihtyvällä tahdilla. Raahen kaupungin kunnossapitämä siltaverkosto on jo iäkästä ja näiden osalta tuloillaan on tarpeellisia korjaushankkeita lähivuosille noin 2,5 miljoonan euron edestä. Korjausvelkaa tulisi kokonaisuutena kyetä lyhentämään, mutta kunnossapitoalueiden ja kustannusten lisääntyessä nykyinen rahoituspohja ei riitä korjausvelan vähentämiseen.

Aika ja paikka:

Allekirjoitus, nimenselvennys ja nimike

Liitteet: Taloussuunnitelmaan 2023 – 2025 sisältyvä tasapainottamisohjelma